

ÇERÇEVE

Rachel Cusk 1967'de Kanada'da doğdu. Çocukluğunun büyük bölümü Los Angeles'ta geçti. Oxford'da İngiliz edebiyatı okudu. 2003 yılında *Granta*'nın "En İyi 20 Genç Britanyalı Yazar" listesinde yer alan Rachel Cusk, ilk romanı *Saving Agnes* ile Whitbread İlk Roman Ödülü'nü, *The Country Life* ile Somerset Maugham Ödülü'nü kazandı. Diğer romanları: *The Temporary*, *The Lucky Ones*, *In the Fold*, *Arlington Park*, *The Bradshaw Variations*, *Outline* (Çerçeve, YKY 2016). Cusk'ın ayrıca annelik üzerine yazdığı *A Life's Work*, evlilik ve boşanma üzerine yazdığı *Aftermath*, İtalya'da ailesiyle geçirdiği bir yazı anlattığı *The Last Supper* olmak üzere üç anı kitabı bulunmaktadır.

Lâle Akalın 1946 yılında Ankara'da doğdu. 1967 yılında Ankara Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan sonra Hacettepe Üniversitesi'nden yüksek lisans derecesini aldı. Çeşitli üniversitelerde öğretim görevlisi ve okutman olarak çalıştı, 2003 yılında emekli oldu. Bir süre daha çeviri dersleri verdikten sonra 2014 yılında üniversiteden tamamen ayrılarak yalnızca çevirmen olarak çalışmaya devam etti. Evli, iki kızı var, İstanbul'da yaşıyor.

Başlıca çevirileri: Robert Owen, *Yeni Toplum Görüşü ve Lanark Raporu* (Kaynak Yayınları); *Britanya Edebiyatından Öyküler* (Esra Melikoğlu ile birlikte; Notos); *Amerikan Edebiyatı Öykü Antolojisi* (Esra Melikoğlu ile birlikte; Dünya Yayınları); Roald Dahl, *Tek Başına* (Can Yayınları); Ruth Rendell, *Portobello* (Doğan Kitap); Jeanette Winterson, *Günışığı Kapısı* (Doğan Kitap).

RACHEL CUSK

Çerçeve

Roman

Çeviren
Lâle Akalın

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4662
Edebiyat - 1325

Çerçeve / Rachel Cusk
Özgün adı: Outline
Çeviren: Lâle Akalın

Kitap editörü: Darmin Hadzibegović
Düzeltili: Ömer Şişman

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

Çeviriye temel alınan baskı: Farrar, Straus and Giroux, 2015, New York
1. baskı: İstanbul, Haziran 2016
ISBN 978-975-08-3693-0

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 12334
© 2014, Rachel Cusk

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeralı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Çerçeve

Uçağa binmeden önce, Londra kulüplerinden birinde, bana liberal fikirlere sahip olduğu teminatı verilmiş olan bir milyarderin öğle yemeği davetindeydim. Yakası açık bir gömlek giyen milyarder, geliştirmekte olduğu yazılımdan söz ediyor, programın, gelecekte şirketlerine ihanet edip onları soyması kuvvetle muhtemel çalışanları saptayabileceğini anlatıyordu. Aslında buluşmaktaki amacımız, çıkarmayı düşündüğü edebiyat dergisini tartışmaktı, ancak daha bu konuya gelemeden ben kalkmak zorunda kaldım. Bir taksi çağırıp beni havaalanına kadar bıraktırmakta ısrar etti, ki gecikmiş olduğumdan ve bavulum ağır olduğundan, yararlı da oldu.

Milyarder, pek cazip görünmeyen bir şekilde başladığı ve –haliyle– sonunda masanın öte yanında oturmakta olan rahat, cebi dolu adam olarak belirlediği hayat hikâyesinin ana çerçevesini anlatmakta hevesli davranmıştı. Şu anda aslında yazar olmak mı istediğini, yani edebiyat dergisinin bunun için bir girizgâh mı olduğunu merak ettim. Bir sürü insan yazar olmak ister: Bu hedefe para yardımıyla varılamayacağını düşünmesi için hiçbir sebep yoktu. Adam para yardımıyla pek çok şeyin içine girmiş çıkmıştı. İnsanların hayatından avukatları çıkaracak bir proje üzerinde çalıştığından söz etti. Ayrıca, deniz üzerinde oynak olarak inşa edilecek ve çalışanlarla idarecileri de barındıracak genişlikteki bir rüzgâr enerjisi üretim merkezi tasarısı üzerinde de çalışıyordu: Bu dev platform açık denizde kurulabilecek ve böylece, çirkin türbinler, projeyi ilk defa denemeyi umduğu ve nasılsa kendisinin de bir ev sahibi olduğu sahil şeridinden uzakta olacaktı. Pazar günleri bir rock grubunda davul çalıyordu, sırf keyif için. On birinci çocuğunun doğumunu bekliyordu, ama karısıyla ikisinin bir zamanlar Guatemala'da dördüz evlat edindikleri göz önüne alındığında, o kadar da yüksek bir sayı değildi. Dinlediğim her şeyi sindirmekte güçlük çekiyordum. Garson kızlar durmadan yeni yiyecekler getirmeye devam ediyordu; istiridyeler, mezeler, özel şaraplar. Dikkati çabuk dağılıyordu, tıpkı çok fazla Noel armağanı almış bir çocuk gibiydi. Beni taksiye

bindirdikten sonra, Atina'da iyi vakit geçirmemi dilediğini söyledi, halbuki ona Atina'ya gideceğimi söylediğimi hatırlamıyordum.

Heathrow'daki pistte bir uçak dolusu insan sessizce havalanmayı bekliyordu. Hostes koridorda durmuş, kayıt yayınlanırken sahne malzemeleriyle sessiz gösterisini sergiliyordu. Koltuklarımıza bağlanmış, dua okunurken cemaatin içinde bulunduğu sessizliğe benzer bir sessizliğe gömülmüş, bir uçak dolusu yabancıydık. Hostes bize, ucundaki küçücük borusuyla can yeleşini, acil çıkış kapılarını, saydam, uzun bir borunun ucunda sallanan oksijen maskesini gösterdi. Bizi, bir papazın cemaatini araf ile cehennemden ayırıcıları içinden geçirmesi gibi, ölüm ve felaket olasılıklarının içinden geçirdi; ve hâlâ yol yakınken kimse kaçıp gitmedi. Tersine, sanki resmiyetle faciannın bu çakışması sonucu özel bir katılık bize hâkim olmuşçasına, söylenenleri dinledik, daha doğrusu başka şeyler düşünerek yarım kulak dinledik. Kayıttan gelen ses oksijen maskeleri bölümüne geldiğinde çıt çıkmıyordu: Kimse tepki göstermedi, kimse, herkesin önce kendini sağlama aldıktan sonra başkalarıyla ilgilenmesi gerektiğini söyleyen bu buyruğa itiraz etmek için sesini yükseltmedi. Ancak, kendi hesabıma, tam olarak doğru olduğundan emin değildim.

Bir yanımda, bacaklarını iki yana açmış, tombul parmaklarını bir oyun konsolunun ekranı üzerinde hızla dolaştıran kara yağz bir oğlan oturuyordu. Öbür yanımda ise soluk renkli keten bir takım elbise giymiş, güneşte iyice yanmış teni ve başının üstünde dikilmiş duran kır saçlarıyla ufak tefek bir adam vardı. Dışarıda, ağır bir yaz öğleden sonrası pistin üzerine asılı kalmış, uzadıkça uzuyordu; küçük havaalanı araçları dümdüz yüzey üzerindeki mesafelerde serbestçe gidip geliyor, oyuncak arabalar gibi patinaj yapıp dönüyor, daireler çiziyorlardı; daha da ileride, tekdüze uzayan tarlalarla çevrilmiş bir dere gibi akıp giden otoyolun parıldayan gümüş rengi ipliği vardı. Uçak hareket etmeye başladı; ileri doğru devinirken donuk görüntü çözülüp hareket kazandı ve pencerelerin önünden önce yavaşça, sonra daha hızlı akmaya başladı. Sonra uçak yerden ayrılırken hissedilen zorlamalı, yarı tereddütlü yükseliş duygusu belirdi. Uçağın havalanmasının imkânsız görüldüğü bir an oldu, ama sonra havalanıverdi.

Sağımdaki adam bana dönüp Atina'ya gitme sebebimi sordu. İş için gittiğimi söyledim.

“İnşallah denize yakın bir yerde kalırsınız” dedi. “Atina çok sıcaktır.”

Maalesef öyle olmayacağını söyledim. Adam, alnından kayalık bir arazide büyümüş otlar gibi vahşi bir şekilde dimdik fişkırarak kırılmış kaşlarını kaldırdı. Ona cevap vermemi sağlayan, bu tuhaf görüntü olmuştu. Beklenmedik şeyler bazen kaderin cilvesi gibi görünür.

“Sıcaklar erken geldi bu yıl” dedi. “Normalde, çok daha ileri bir tarihe kadar insan güvende olur. Alışkın değilseniz çok tatsız gelebilir.”

Sarsılıp duran kabinde ışıklar yanıp yanıp sönüyordu; kapıların açılıp çarpılarak kapandığı duyuluyor, konuşanların müthiş uğultusu yükseliyor ve insanlar kımıldıyor, konuşuyor, ayağa kalkıyordu. Hoparlörden bir erkek sesi konuşuyordu; kahve ve yiyecek kokusu vardı havada; hostesler, halı döşeli dar koridorda hedeflerine doğru bir aşağı bir yukarı sekiyor ve yanımızdan geçerlerken naylon çorapları hışırtılı bir ses çıkarıyordu. Koltuk komşum bu yolculuğu ayda bir iki kere yaptığımı söyledi. Londra’da, Mayfair’de bir daire tutarmış eskiden, “ama bugünlerde” dedi, çok olağan bir şeyden bahsedermişçesine, “The Dorchester’da kalmayı tercih ediyorum.”

Kulağa çok doğal gelmeyen, incelmış ve resmi türden bir İngilizce konuşuyordu; sanki bu dil bir noktada, boya misali, üstüne fırçayla dikkatle sürülmüş gibi. Milliyetini sordum.

“Yedi yaşındayken yatılı bir İngiliz okuluna gönderildim” diye cevap verdi. “Hal, tavır olarak İngiliz’e, ruhense Yunan’a benzediğimi söylemek yanlış olmaz. Öbür türlü olsa,” diye ekledi, “çok daha kötü olacağını söylerler.”

Annesi de babası da Yunanmış, ama bir gün evleri barklarıyla birlikte tüm aileyi –kendileri, dört erkek çocuk, kendi ana babaları ve her türden amca, hala, teyze, dayı– Londra’ya taşımış ve İngiliz yüksek sınıfları gibi davranmaya başlamışlar: Dört oğlanı da yatılı okula göndermişler, ardı arkası kesilmeyen dizi dizi soyuların, politikacıların ve işadamlarının eşliğini aşındırdığı, yararlı toplumsal ilişkiler kurmak için uygun bir ortam sağlayan bir ev kurmuşlar. Bu yabancı ortama nüfuz etmeyi nasıl başardıklarını sordum, omuz silkti.

“Paranın kendisi başlı başına bir ülkedir” dedi. “Ailem arma-tördü; o zamana kadar, annemin de babamın da doğmuş olduk-

ları, tanınmış turistik makamlara yakın olduğu halde eminim hiç duymadığınız küçük bir adada yaşamamıza rağmen, aile şirketi uluslararası bir girişimdi.”

Mekânlara, dedim, galiba mekân demek istediniz.

“Çok özür dilerim” dedi. “Tabii, mekân demek istemiştım.”

Ama, tüm zenginler gibi, diye devam etti, annesi ve babası da kökenlerini çoktan aşmış, diğer zengin ve önemli insanların oluşturduğu, sınırları olmayan bir çevrede yaşıyorlardı. Tabii, adadaki büyük evlerini de muhafaza ediyorlardı ve çocuklar küçükken burası asıl evleri olmaya devam etmişti; ama oğullarını okula yollama zamanı geldikten sonra, pek çok bağlantılarının olduğu İngiltere’ye göçmüşlerdi. Bu bağlantıların arasında, diye ekledi oldukça gururlu bir şekilde, onları Buckingham Sarayı’nın sınırlarına kadar getirenler de vardı.

Ailesi, her zaman adanın en ileri gelen ailesiydi: Yerel aristokrasinin iki damarı anne ve babasının evliliğiyle birleşmiş, üstelik böylece iki armatör serveti de pekişmişti. Ama adanın kültürü olağandışıydı, çünkü anaerkildi. Otorite erkeklerde değil, kadınlardaydı; mülk babadan oğula değil, anadan kıza geçerdi. Komşumun dediğine göre, bu, İngiltere’ye geldiğinde tanık olduğunun zıddı ailevi sürtüşmelere yol açıyordu. Çocukluğunun dünyasında, erkek çocuk zaten hayal kırıklığıydı; bu tür hayal kırıklıkları silsilesindeki son halka olan kendisi çok özel çelişkiler içinde büyütülmüştü, çünkü annesi onun kız olduğuna inanmak istiyordu. Saçları bukle bukle yapılmıştı; elbiseler giydirilmiş, ana babasının uzun süre beklenen vâris için seçtiği kız ismiyle çağrılmıştı. Bu olağandışı durumun, komşumun dediğine göre, tarihsel nedenleri vardı. Çok eski zamanlardan beri, adanın ekonomisi deniz yatağından çıkarılan süngerler etrafında dönüyordu ve ada halkının genç erkekleri denizin derinliklerine dalma becerisi kazanmışlardı. Ama bu tehlikeli bir uğraş olduğundan, yaşam süreleri son derece kısa oluyordu. Bu durumda, kocaların birbiri ardından ölmeleri nedeniyle, mali durumun denetimini kadınlar ele almış, üstelik de bu denetimi kızlarına geçirmişlerdi.

“Annemle babamın hayatlarının en parlak dönemindeki dünyayı hayal etmek zor; bazı bakımlardan çok zevkli, başka bazı bakımlardan da çok katıymış. Mesela, annemle babamın bir çocuğu daha oldu, o da erkekti ve doğumda beyni zedelenmişti. Aile evi taşıyın-

ca, onu orada, adada, yetkinliklerini o günlerde ve o kadar uzaktan pek derinlemesine inceleme zahmetine maalesef girmedikleri bir dizi bakıcının nezaretinde bıraktılar.”

Bir çocuğun zihnine sahip, şimdi yaşlıca bir adam olan kardeşi, hâlâ adada yaşıyordu ve tabii ki öykünün kendine ait cephesini anlatamazdı. Bu sırada, komşum ve ağabeyleri köklü bir özel İngiliz okulundaki eğitimin serin sularına dalarak İngiliz erkek çocukları gibi düşünmeyi ve konuşmayı öğrenmişlerdi. Komşumun bukleleri, onu sevindirecek şekilde kesilmiş ve komşum hayatında ilk kez acımasızlıkla, onunla birlikte de birkaç yeni mutsuzluk türüyle tanışmıştı: Yalnızlık, memleket hasreti, anneye ve babaya özlem. Ceketinin göğüs cebinde aranıp yumuşak, siyah bir deri cüzdan çıkardı. Cüzdanın içinden, annesiyle babasının kırıışmış, siyah beyaz bir fotoğrafı çıktı: Düğmeleri boynuna kadar iliklenmiş, bedenine iyice oturan uzun bir palto içinde dimdik duran bir adam; ortadan ayrılmış saçları, düz, sık kaşları ve burulmuş uzun bıyıkları çehresine olağandışı bir gaddarlık verecek kadar kapkara. Yanında ise, gülmeyen suratı madeni paralar kadar yuvarlak, sert ve ifadesiz bir kadın. Fotoğraf, komşumun dediğine göre, 1930'ların sonlarında, kendisi doğmadan önce çekilmişti. Evlilikleri, babanın gaddarlığının, annenin de dediğim dedikçiliğinin yüzeysel birer görüntüden ibaret olmaması yüzünden zaten mutsuzdu. Hiç kimsenin savaşan tarafları ayırmayı başaramadığı muazzam bir iradeler savaşı olarak geçmişti evlilikleri; yalnızca öldüklerinde ayrılmışlardı, o da çok kısa bir süreliğine. Ama bu, dedi komşum hafif bir gülümsemeyle, başka zaman anlatılacak bir öykü.

Bütün bu süre içinde, hostes, içinden yiyecek ve içecek dolu plastik tepsileri dağıttığı madeni bir arabayı iterek koridorda yavaş yavaş ilerliyordu. Şimdi bizim sıraya gelmişti: Beyaz plastik tepsileri uzattı, ben de bir tanesini solumdaki çocuğa uzattım. Çocuk, tepsiyi önündeki portatif masaya koyabilmem için oyun konsolunu iki eliyle sessizce kaldırdı. Sağımdaki komşum ve ben de, hostes tepsiyle birlikte gelen plastik bardaklara çay doldurabilsin diye tepsilerimizin kapaklarını kaldırdık. Komşum bana soru sormaya başladı, soru sormayı kendine hatırlatmayı öğrenmişti sanki; çoğu kimsenin hiç öğrenmediği bu dersi ona kimin öğrettiğini merak ettim. Londra'da oturduğumu, son üç yıldır çocuklarımla yalnız yaşadığımı, daha önce de yedi yıl boyunca babalarıyla birlikte ya-

şadığımız şehir dışındaki evimden kısa süre önce taşındığımı söyledim. Burası, bir başka deyişle, aile evimizdi; orada bir süre daha kalmış, gerçek mi yoksa yanılsama mı olduğunu artık tam tamına söyleyemediğim bir şeyin mezarı haline gelmesini seyretmiştim.

Çayımızı içerek ve çayla birlikte verdikleri, keke benzer yumuşak bisküvileri yiyerek bir süre sessiz kaldık. Pencereilerin ardında mor bir yarı karanlık vardı. Motorlar hiç ara vermeden gürüldüyordu. Uçağın içine de baş üstü lambalarından gelen ışık demetlerinin kestiği bir karanlık çökmüştü. Komşumun yüzünü tam yanındaki koltuktan bakarak incelemek zordu ama ışıklarla parçalanmış karanlıkta bu yüz yükseltildi ve çöküntülerle kaplı bir toprak parçasına dönüşmüştü. Bu toprak parçasının tam ortasından da burnunun olağanüstü görünümlü kancası yükseliyor, her iki yana derin gölge çukurları düşürerek gözlerini görmeme engel oluyordu. Dudakları ince, ağız geniş ve biraz aralıktı; burnu ile üst dudağı arasındaki kısım uzun ve etliydi, öyle ki güldüğünde bile dişleri görünmüyordu. Sorduğu soruya karşılık olarak, evliliğimin sona ermesinin sebeplerini göstermenin imkânsız olduğunu söyledim: Evlilik, başka şeylerin yanında, bir inanç sistemidir, bir öyküdür de, ve kendini son derece gerçek şeylerde göstermesine rağmen, yürümesini sağlayan şey eninde sonunda gizemlidir. Sonunda gerçek olan şuydu: artık var olmayan şeylerin coğrafi mekânı haline gelmiş ve zannımca, bunların bir gün geri gelebileceği umudunu temsil eden evin kaybı. Evden ayrılmak, bir anlamda, beklemekten vazgeçtiğimizi, artık her zamanki numarada, her zamanki adreste bulunmadığımızı ilan etmek demektir. Komşuma, küçük oğlumun, buluşulacak noktaya geldiği sırada siz yoksanız oradan hemen ayrılmak gibi çok rahatsız edici bir alışkanlığı olduğunu anlattım. Beklemek yerine sizi aramaya koyulur ve kaybolup sinirlenir. Sonradan, seni bulamadım diye bağırır, her seferinde incinmiş bir şekilde. Ama bir şey bulabilme umudunun dayandığı şey, tam bulunduğunuz yerde, kararlaştırılan yerde durmaktır. Bu da yalnızca ne kadar dayanabildiğinize bağlıdır.

“İlk evliliğim,” diye cevap verdi komşum, bir süre sessiz kaldıktan sonra, “bana çoğu zaman çok aptalca bir nedenle sona ermiş gibi gelir. Çocukluğumda, tarlalardan dönen saman yüklü arabaları seyredirdim. O kadar tıka basa yüklü olurlardı ki devrilivermemeleri mucize gibi gelirdi. Bir aşağı, bir yukarı sarsılıp durur, insanın

yüregini ağzına getirircesine sağa sola sallanırlardı, fakat hayret verici bir şekilde, devrilmezlerdi de. Ama bir gün, yana devrilmiş bir araba gördüm, samanlar her tarafa dağılmış, insanlar oradan oraya koşuyor, bağıyor. Ne olduğunu sordum, adam bana yolda bir tümseğe çarptıklarını söyledi. Bunu hep hatırlarım,” dedi, “ne kadar kaçınılmaz ama ne kadar da saçma olduğunu. Eski karımla ben de aynı şeyi yaşadık” dedi. “Yolda bir tümseğe rastladık ve devriliverdik.”

Şimdi anlıyordu ki, evlilikleri mutlu bir beraberlikti, hayatındaki en uyumlu ilişkiydi. Karısıyla daha ilkençliklerinde tanışıp nişanlanmışlardı; aralarındaki her şeyin yıkıldığı tartışmaya kadar da hiç tartışmamışlardı. İki çocukları olmuş ve hayli servet edinmişlerdi: Atina'nın dışında kocaman bir evleri, Londra'da bir daireleri, Cenevre'de bir yerleri vardı; atları vardı, kayak tatilleri yapıyorlardı ve on iki metrelik yatları Ege sularında demir atmış vaziyetteydi. Her ikisi de, bu büyüme ilkesinin katlanma üzerine kurulduğunu; hayatın büyüme demek olduğunu ve siz sınırlamak istedikçe, daha da genişleme ihtiyacı içinde, onu hapsettiğiniz sınırları yıkıp geçeceğini düşünene kadar gençti. Tartışmadan sonra, evini temelli terk etmek istemeyen komşum demirli duran yatında yaşamaya başlamıştı. Mevsim yazdı ve yat çok lükstü; yüzebiliyor, balık tutabiliyor ve misafir ağırlayabiliyordu. Birkaç hafta tam tamına bir yanılısama durumunda yaşamıştı. Ama bu, aslında bir uyuşma duygusuydu; tıpkı bir yaralanmadan sonra, acı yoğun ağrıkesici sisini delerek acımasızca kendine bir yol bulmadan önce hissedilen uyuşma gibi. Fırtına çıkmış, yat soğuk ve rahatsız bir hale gelmişti. Karısının babası onu görmeye çağırmış, karısıyla ortak olan varlıkları üzerindeki haklarından feragat etmesini istemiş, komşum da kabul etmişti. Bonkör olmayı göze alabileceğini, aynı şeyleri tekrar kazanacağını düşünüyordu. Otuz altı yaşındaydı ve katlanarak büyüme gücünü, sınırlarını patlatıp aşmak için çoşan hayatı hâlâ içinde hissediyordu. Her şeye yeniden sahip olabilirdi, aradaki fark, bu sefer daha önce sahip olduklarına karşı istek duyacak olmasıydı.

“Ancak keşfettim ki,” dedi, etli üst dudağına dokunarak, “bunu yapmak görüldüğünden daha zormuş.”

Tabii düşündüğü gibi olmamıştı. Yoldaki tümsek yalnız evliliğini bozmamış, tamamen farklı bir yola sapmasına da yol açmıştı.

Bu, uzun, hedefi olmayan, orada ne aradığını bilmediği ve bazen bugün bile üzerinde yolculuk ettiği hissine kapıldığı dolambaçlı bir yoldu. Tıpkı tüm giysinin sökülmesine neden olan kaçan bir ilmek gibi, olaylar zincirini geriye doğru ilk hataya kadar tamir etmek zordu. Ancak, bu olaylar, yetişkin olarak geçirdiği hayatın büyük bir kısmını oluşturuyordu. İlk evliliğinin bitmesinden bu yana neredeyse otuz yıl geçmişti ve o hayat ne kadar geride kaldıysa, onun için o kadar gerçeklik kazanmıştı. Ya da tam olarak gerçeklik de değil, dedi – o zamandan beri olanlar da yeterince gerçekti. Kafasında aradığı sözcük “sahici” idi: İlk evliliği, o zamandan beri hiçbir şeyin olmadığı kadar sahiciydi. Yaşlandıkça, onun için gitgide daha fazla, bir tür yuvayı, dönmek için özlem duyduğu bir yeri temsil eder olmuştu. Yine de, o günleri dürüstçe hatırlayınca, hele hele ilk karısıyla konuşunca –bugünlerde pek olmuyordu ya– o eski sınırlanma duygusu geri geliyordu. Buna karşın, o zamanlar hayatı hemen hemen bilinçsizce yaşadığı, hayatın içinde kaybolduğu, içindeki olaylara inandığınız ve tamamen içindeki kişiler aracılığıyla ve o kişilerle beraber yaşadığınız bir kitaba gömülür gibi hayatın içine gömüldüğü izlenimini taşıyordu şimdi. Bir daha hiçbir zaman hayatın içine gömülemediği, hiçbir zaman o zamanki kadar inanamamıştı. Belki de, eski hayatına özlem duymasının sebebi buydu – inancını kaybetmesi. Ne olduysa olmuştu, karısıyla kendisi serpilip gelişen şeyler inşa etmişler, kendilerinin ve sahip olduklarının toplamını büyütmüşlerdi; hayat onlara istekle karşılık vermiş, cömertçe davranmıştı ve –artık anlıyordu ki– ona her şeyi bozma güvenini veren de işte buydu. Şimdi ona olağandışı bir umursamazlık gibi görünen bir tavırla her şeyi bozmuştu, çünkü daha fazlasının geleceğini düşünmüştü.

Daha fazlası gelecek olan neydi? diye sordum.

“Daha fazla hayat” dedi, ellerini bir şeyi alıp kabul etme anlamına gelecek bir şekilde açarak. “Ve daha fazla sevgi, şefkat” diye ekledi bir süre sonra. “Daha fazla sevgi ve şefkat istiyordum.”

Annesiyle babasının fotoğrafını tekrar cüzdanına yerleştirdi. Artık pencerelerde simsiyah bir karanlık vardı. Uçağın içinde insanlar okuyor, uyuyor, konuşuyorlardı. Uzun, bol bir şort giymiş bir adam koridorda bir aşağı bir yukarı yürüyor, omzuna dayadığı bebeği pışpışlıyordu. Uçak, yerinde duruyormuş gibi, neredeyse hareketsizdi; içerisiyle dışarı arasında o kadar az yüzey, o kadar

az sürtünme vardı ki ileri doğru hareket halinde olduğumuza inanmak zordu. İçerideki elektrik ışığı, dışarıdaki mutlak karanlıkla beraber, insanların son derece kanlı canlı ve gerçek; ayrıntılarının da o derecede doğrudan, kişilerst ve sonsuz görünmesine yol açıyordu. Kucağında bebek olan adamın her geçişinde, Őortundaki kırışıklardan oluŐan ağı, sert kızılımsı tüylerle kaplı illi kollarını, tiŐörtünün yukarı doğru sıyrıldığı yerden görünen, tümsek yapmıŐ karnının solgun derisini ve omzuna dayadığı bebeğin yumuşak, buruŐuk ayaklarını, minik kambur sırtını ve kıvrıcık ilk saçlarının bulunduğu yumuşak başını görüyordum.

Komşum tekrar bana doğru dönüp, beni Atina'ya götüren işin ne olduğunu sordu. İkinci kez, sorunun bilinçli bir çabayla sorulduğunu hissettim; sanki, avucunun içinden kurtulan Şeyleri yakalamak üzere kendini eęitmiŐ gibiydi. Oğullarımın bebekliklerini hatırladım: Ellerindeki Şeyleri mama sandalyesinden aşağı bilerek atar, yere düŐmesini seyrederdilerdi. Bu hareket onlar için ne kadar eğlenceliyse, sonuçları da o kadar ürkütücüydü. Yere düŐmüŐ olan Şeyin –yarısı yenmiŐ bir krik-krak ya da bir lastik top– ardından bakar, geri dönmediği için giderek daha fazla tedirgin olurlardı. Sonunda ağlamaya baŐlar ve çoğu zaman, yere düŐen nesnenin bu yolla geri geldiğini keŐfederlerdi. Bu olaylar dizisine gösterdikleri tepkinin aynı Şeyi tekrar etmek olması beni hep ŐaŐırtırdı: Nesne ellerine geçer geçmez tekrar yere atar, eğilip düŐmesini seyrederdilerdi. Sevinleri hiç azalmazdı, üzüntüleri de öyle. zlmenin gereksiz olduğunu bir noktada fark etmelerini ve artık zlmemelerini bekliyordum ama hiç öyle olmadı. Çektikleri acıyı hatırlamalarının, yapmayı Őetikleri Şey üzerinde hiçbir etkisi olmuyordu: Tam tersine, onları aynı Şeyi tekrarlamaya zorluyordu, çünkü çektikleri acı o nesnenin geri gelmesini ve tekrar geri gelmesi için bir kez daha atma zevkini sağlayan byyd. Nesneyi ilk kez yere attıklarında geri vermeyi reddetseydim herhalde çok farklı bir Şey ğreneceklerdi, ama bunun ne olacağından emin değildim.

Komşuma yazar olduğumu ve bir yaz okulunda ders vermek üzere birkaç günlüğüne Atina'ya gitmekte olduğumu söyledim. Vereceğim ders “Yazma”ydı: Birçok deęiŐik yazar verecekti bu dersi ve birden fazla yazma yöntemi olduğuna göre, herhalde öğrencilere birbirine zıt öğütler verecektik. Öğrencilerin oğunun Yunan olduğunu söylemiŐlerdi, ama dersin amaçları açısından İngilizce

yazmaları talep ediliyordu. Başkaları bu fikri kuşkuyla karşılamışlardı ama ben ne sakıncası olduğunu anlayamamıştım. Hangi dilde isterlerse yazabilirlerdi: Benim için fark etmezdi. Bazen, dedim, geçişlerde verilen kayıp, basitliği yakalayarak kazanca dönüşür. Öğretmenliğin yalnızca ekmeğimi kazanmanın bir yolu olduğunu söyleyerek devam ettim. Ama Atina’da görüşebileceğim birkaç arkadaşım da vardı.

Komşum, ya mesleğime saygı ya da bu konuda tam bir bilgisizlik ifade edebilecek bir hareketle başını eğerek, yazar ha, dedi. Yanına ilk oturduğumda fark etmiştim, iyice hırpalanmış bir Wilbur Smith kitabı okuyordu: Dediğine göre bu kitap, okuma zevkini tam olarak temsil etmiyordu. Ama kurmaca eserler söz konusu olduğunda pek seçici olmadığı da doğrudu. İlgi konusu, bilgi veren kitaplardı, olgular ve bunların yorumlanması. Ama bu alandaki tercihlerinin incelikli olmadığını söyleyemeyeceğinden emindi. Düzyazı üslubunun güzelinden anlıyordu; örneğin en çok sevdiği yazarlardan biri John Julius Norwich’ti. Ama iş kurmacaya geldiğinde, eğitimsiz olduğunu itiraf ediyordu. Wilbur Smith’i bulunduğu yerden, önündeki koltuğun arkasındaki cepten çıkardı ve ayaklarının dibindeki evrak çantasına attı ki göz önünde durmasın. Sanki, benim değil demek istiyor gibiydi, ya da belki de kitabı gördüğümü unutacağımı düşünüyordu. Aslına bakılırsa, edebiyatla bir züppelik türü olarak, hatta bir kendini tanımlama biçimi olarak bile ilgilenmiyordum artık – bir kitabın bir başkasından daha iyi olduğunu kanıtlama isteği duymuyordum: Aslında, hayran kaldığım bir şey okuduğumda, ondan söz etmekten gitgide daha az hoşlandığımı fark etmiştim. Kişisel olarak doğru bulduğum şeyler, giderek, başkalarını ikna süreci ile bağlantısız olmaya başlamıştı. Artık hiç kimseyi hiçbir şeye ikna etmek istemiyordum.

Derken, “İkinci karım,” dedi komşum, “hayatında tek bir kitap okumamıştı.”

“Tam anlamıyla cahildi,” diye devam etti, “en temel tarih, coğrafya konularında bile cahildi ve başkalarının yanında, hiç utanç duymadan son derece mahcup edici şeyler söylerdi.” Tam tersine, insanlar onun hiç bilgi sahibi olmadığı şeyler hakkında konuşunca kızarmış: Örneğin, Venezüellalı bir arkadaşları ziyaretlerine geldiğinde, böyle bir ülkenin var olduğunu kabul etmemişti çünkü ülkenin adını hiç duymamıştı. İkinci karısı İngiliz’di ve o kadar

muhteşem bir güzelliği vardı ki, içinde de bir incelik taşıdığına inanmamak çok zordu; ama doğasında bazı sürprizler gizli olmakla birlikte, bunlar pek de hoş şeyler değildi. Komşum karısının ailesini de sık sık evlerine davet edermiş. Sanki annesini babasını inceleyerek kızlarının gizemini çözebilecekmış. Aile evlerinin hâlâ durduğu adaya gelir ve her seferinde haftalarca kalırlarmış. Bu kadar sıkıcı, bu kadar özelliksiz kişilere hiç rastlamamış komşum daha önce: Onları uyarmak için ne kadar canını dişine taksa da bir çift koltuk kadar tepkisiz kalıyorlarmış. Sonunda, insan koltuğuna nasıl düşkün olursa, öyle düşkün oluvermişti onlara; özellikle de babaya, çünkü sonsuz suskunluğu o kadar aşırıymış ki komşum giderek adamın psikolojik bir bozukluktan mustarip olduğunu düşünmeye başlamıştı. Hayatın bu derece yaraladığı bir insanı görmek onu duygulandırmıştı. Gençliğinde olsa, büyük bir olasılıkla, sessizliği üzerinde kafa yormak bir yana, adamı fark etmezmiş bile; ama bu şekilde, kayınpederinin acısının farkına vararak, kendi acısının da farkına varmaya başlamış. Önemsiz gibi görünüyordu ama bu farkına varış sayesinde, tüm hayatının kendi eksenini etrafında döndüğünü hissetmişti: Görüş açısında bir devrim olmuş ve kendi bireyciliğinin tarihi, gözlerinin önünde ruhsal bir yolculuk olarak canlanmıştı. Bir dağcı nasıl arkasına dönüp de dağdan aşağı bakar, artık tırmanışın içine gömülü olmadan, katettiği yolu nasıl gözden geçirirse, o şekilde arkasına dönüp bakmıştı.

Uzun bir süre önce –üstünden o kadar zaman geçmişti ki yazarın adını bile unutmuştu– kendisinden çok daha ünlü bir yazarın yazdığı bir öyküyü çevirmeye çalışan bir adamın öyküsünde geçen bazı satırlar okumuştum. Komşumun bugün bile hatırladığını söylediği bu satırlarda, çevirmen, bir cümlenin iyi ya da kötü olarak doğmadığını, tümcenin niteliğini belirlemenin en incisinden bazı uyarlamalar yapmaya bağlı olduğunu, bunun ise, abartı ve zorlamanın ölümcül olduğu, sezgiye bağlı bir süreç olduğunu söylüyordu. Bu satırlar yazma sanatıyla ilgiliydi ama komşum, orta yaşlarının başında etrafına şöyle bir baktığında, aynı zamanda yaşama sanatıyla da ilgili olduğunu görmüştü. Nereye baksa, yaşadıkları deneyimlerin aşırılığının mahvettiği söylenebilecek insanlar görüyordu ve yeni kayınpederiyle kayınpederi de buna birer örnekti. Her halükârda çok açık bir şey vardı, bu da kızlarının, komşumu olduğundan çok daha varlıklı bir adam sanmış olma-

syıdı: Evliliğinden kaçtığında saklandığı ve o zamandan kalan tek varlığı olan o meşum yat kadının gözünü boyamıştı. Karısı lükse karşı büyük bir ihtiyaç duyuyordu ve komşum da daha önce hiç çalışmadığı kadar, düşünmeden ve hummalı bir şekilde çalışmaya başlamıştı. Bütün vaktini toplantılarda ve uçaklarda geçiriyor, pazarlıklar yapıp iş bitiriyor, karısının var olduğunu sandığı serveti temin etmek için gitgide daha fazla risk alıyordu. Aslında, yaptığı bir yanılsama yaratmaktı: Ne yaparsa yapsın, gerçekte yanılsama arasındaki uçurum hiçbir zaman kapanamazdı. Yavaş yavaş, dedi, bu uçurum, olayların gerçekteki haliyle olmalarını istediğim hali arasındaki bu mesafe bana zarar vermeye başladı. İçimin boşalmaya başladığını hissettim, dedi, sanki şimdiye kadar yıllar boyunca biriktirdiğim stoku kullanarak yaşıyordum ve bu stok artık yavaş yavaş tükenmişti.

İlk karısının yol yordam bilirliliği, aile hayatlarının sağlıklı ve varlıklı oluşu ve ortak geçmişlerinin derinliği artık onu rahatsız etmeye başlamıştı. Bir mutsuzluk döneminden sonra, kadın tekrardan evlenmişti: Boşanmalarından sonra kayak yapmayı takıntı haline getirmiş, elinden geldikçe kuzey Avrupa'ya, dağlara gider olmuştu. Çok geçmeden de, ona özgüvenini tekrar kazandırdığını söylediği bir kayak öğretmeniyle Lech'te evlendiğini açıklamıştı. Bu evlilik, komşum itiraf ediyordu, bugüne kadar sapasağlam devam etmişti. Ama yeni evlendikleri sırada, komşum hata yaptığını fark etmeye başlamış ve ilk karısıyla ilişkisini tekrar kurmaya çalışmıştı. Amacının ne olduğunu kendisi de pek bilmiyordu. Ne de olsa, çocukları henüz küçüktü: İletişim halinde olmaları makuldü. Hayal meyal hatırlıyordu, ayrıldıktan hemen sonraki dönemde, ilk karısı onu arayıp durmuştu; kendisi ise, daha sonra ikinci karısı olacak kadının peşinden koştuğu için onun telefonlarına çıkmamıştı, bunu da hatırlıyordu. İlk karısının hemen hiç var olmadığı, –komşumun kendini ve tanıdıklarını ikna ettiğine göre– deli bir kadın gibi davranan kartondan bir figüre benzediği yeni bir dünyaya göçmüş, ortalarda görünmemişti. Şimdi ise, aksine, ortalarda olmayan kişi ilk karısıydı: Arlberg'in soğuk, beyaz dağ yamaçlarında kayıyordu ve komşumun bu dünyada bir varlığı yoktu. Komşumun telefonlarına cevap vermiyor, veya dikkati dağınk bir şekilde, kısa, ters cevaplar veriyor, gitmesi gerektiğini söylüyordu. Komşum, eski karısının onu tanımasını sağlayamıyordu bir türlü ve bu da en

çok hayret ettiği şeydi, çünkü bu durum kendini tam anlamıyla gerçekdışı hissetmesine neden oluyordu. Öyle ya, kimliği karısıyla birlikte oluşmamış mıydı? Madem karısı artık kendisini tanımıyor-du, öyleyse kimdi o?

Tuhaf olan şuydu ki, şimdi, bu olaylar çoktan geçmişte kalmış-ken ve ilk karısıyla az çok düzenli bir irtibat içindeyken bile, onunla bir dakika konuşsa kadın hemen sinirine dokunmaya başlıyordu. Hiç kuşkusu yoktu ki, duyguları karısına karşı değişmiş olduğu sıralarda kadın dağlardan koşa koşa ona geri gelmiş olsaydı hemen sinirine dokunmaya başlayacak ve aralarındaki ilişkinin ölümü aynen tekrar yaşanacaktı. Bunun yerine uzaktan uzağa yaşlan-mışlardı: Karısıyla konuşunca, ayrılmasalardı sahip olacakları, şu anda paylaşıyor olacakları hayatı net bir şekilde hayal edebiliyordu komşum. Tıpkı eskiden yaşadığın bir evin önünden yürüyüp geç-mek gibi bir şeydi bu: Evin hâlâ var olduğu gerçeği, o zamandan bu yana olanları bir şekilde gerçekdışı hale getiriyordu. Bir yapıya sahip olmadılar mı, olaylar gerçek değildir: Evin gerçekliği gibi, karısının gerçekliği de yapısaldı, belirleyiciydi. Belli sınırlamaları vardı tabii, telefondaki konuşmalarının hatırlattığı gibi. Ancak, hiçbir sınırlaması olmayan hayat da yorucuydu, uzun bir fiili ve duygusal sarfiyat tarihi olmuştu komşum için, otuz yıl boyunca bir otelden diğerine geçerek yaşamak gibi. Ona pahalıya mal olan, ka-lıcı olmama hissi, evsizlik hissi olmuştu. Bu duygudan kurtulmak, başının üstüne bir çatı inşa etmek için durmadan harcamıştı. Ve hep belli bir uzaklıktan evini –karısını– görüyordu, orada duruyordu, özünde hiç değişmemişti ama şimdi başkalarına aitti.

Ona, öyküsünü anlatma şeklinin aslında anlatmak istediği şeyi kanıtladığını söyledim, çünkü ikinci karısını, birincisini gördüğümün yarısı kadar bile net göremiyordum. Aslında ikinci karısına pek de inanmıyordum. Her amaca uygun bir “kötü karakter” olarak yaratılmıştı, ama gerçekte ne kötülük yapmıştı ki? Mesela, entelektüel olduğuna dair, komşumun zengin görünme çabası içinde ol-masına benzeyen hiçbir çaba içinde olmamıştı. Ve madem yalnızca güzelliğiyle değer kazanıyordu, bu güzelliğe bir fiyat biçmesi doğaldı – bazıları buna makul de diyebilirdi. Venezüella’ya gelince, komşum kim oluyordu da insanların ne bilip ne bilmeyeceklerine karar veriyordu? Onun da bilmediği pek çok şey olduğundan emindim, bilmediği şeyler de onun için yok demekti, tıpkı Venezüella’nın

güzel karısı için var olmadığı gibi. Komşum öyle derin derin kaş çattı ki, çenesinin iki yanında palyaçoların yüzlerine çizdiklerine benzer derin çizgiler belirdi.

“İtiraf ediyorum,” dedi uzunca bir süre sessizlikten sonra, “biraz önyargılı olabilirim bu konuda.”

İşin aslı şuydu: İkinci karısının, tatillerini genelde onlarla adadaki eski aile evlerinde geçiren çocuklarına davranışını affedemiyordu. Karısı özellikle de büyük olanı, erkek çocuğu kıskanıyor, her hareketini eleştiriyordu. Onu son derece olağandışı bir takıntıyla izliyordu. Çocuğa ev içinde durmadan görevler veriyor, en küçük bir düzensizlik için onu suçluyor, yalnızca kendisinin kabahat olarak gördüğü şeyler için çocuğu cezalandırma hakkına sahip olduğunda ısrar ediyordu. Bir keresinde komşum eve dönmüş ve çocuğu binanın altında bir uçtan bir uca uzanan, büyük bir yeraltı mezarına benzeyen, en iyi şartlar altında bile karanlık ve uğursuz bir yer olan ve çocukken kendisinin de gitmeye korktuğu mahzene kapatılmış bulmuştu. Çocuk yan tarafına yatmış, titriyormuş ve babasına, masadan tabağını kaldırmadığı için buraya kapatıldığını söylemiş. Sanki kadına evin kadını olarak ağır gelen her şeyi bu çocuk temsil ediyormuş, sanki kadının elini kolunu bağlayan bir haksızlığın ete kemiğe bürünmüş haliymiş: Aynı zamanda da, kocasının gözünde kendisinin önceliği olmadığını ve hiçbir zaman da olmayacağını kanıtıymış.

Kadının bu öncelikli olma merakını hiç anlayamamıştı, onunla tanışmadan önce de bir hayatı olmasının kabahati kendisinin değildi ya; fakat giderek artan bir şekilde, kadın bu önceki hayatı ve bu hayatın silinmez delilleri olan çocukları yok etmeye kararlı görünüyordu. Bu sıralarda ikisinin bir ortak çocuğu da olmuştu, yine bir erkek çocuk, ama bu, işleri düzeltmek bir yana, kadının kıskançlığını daha da artırmıştı. Ortak çocuklarını büyük çocukları kadar sevmemekle suçluyordu komşumu; onları kayırdığına dair delil yakalamak için onu sürekli gözlüyor ve aslında kendisi göz göre göre ortak çocuklarını kayırıyordu, ama sanki başka bir çocuk olsa bu savaşı onun adına kazanabilirmişçesine küçük oğlana da sık sık kızıyordu. Ve gerçekten de, sona gelindiğinde, ortak çocuklarını da neredeyse terk etmişti. Yazı adada geçiriyorlardı ve karısının annesiyle babası –koltuklar– da onlarlandı. Komşum anneyle babaya eskisinden de fazla sevgi duyuyordu artık, çünkü

sıgıllıklarını, kızlarının öfkeli tabiatının bir kanıtı olarak gördüğünden, hoşgörüle karşılıyordu. Onlar, sanki devamlı olarak kasırgaların vurduğu bir toprak parçası gibiydi; sürekli bir tahribat altında yaşıyorlardı. Karısı Atina'ya dönmeyi takmıştı kafasına: Herhalde adada sıkıldı, diye düşünmüştü komşum; belki karısının gitmek istediği partiler, yapmak istediği şeyler vardı; yazları hep burada, aile kabrinde geçirmekten sıkılmış olmalı diye düşünmüştü; üstelik annesiyle babası da kısa bir süre sonra, Atina'dan kalkacak olan bir uçakla gideceklerdi. Öyleyse hep beraber dönebiliriz, demişti karısı, büyük çocukları da kâhya kadına emanet ederek burada bırakırız. Komşum buna, şimdi Atina'ya gidemeyeceğini söyleyerek cevap vermişti. Çocuklarını kesinlikle bırakamazdı – iki ya da üç hafta daha yanında kalacaklardı. Onlarla birlikte vakit geçirmesi için tek vesile bu olduğuna göre onları nasıl terk edebilirdi? Eh, madem gelmiyorsun, demişti karısı, evliliğimizi bitmiş sayabilirsin.

Demek esas çekişme buydu: Komşumdan en sonunda bir seçim yapması istenmişti ve bu tabii ki ona seçim meçim gibi gelmemiştir. Son derece mantıksız görünmüştü bu durum ona, ardından da felaket bir tartışma çıkmıştı. Tartışmanın sonunda karısı, ortak oğulları ve kayınvalidesiyle kayınpederi bir gemiye binip Atina'ya dönmüşlerdi. Gitmeden önce, kayınpederi bir konuşma yapma yolunda hayli mesafe kaydetmişti. Söylediği, durumu komşumun açısından görebildiğiydi. Bu, komşumun onları son görüşü olmuştu, hatta karısını da son görüşü olduğu söylenebilirdi, çünkü kadın annesi ve babasıyla İngiltere'ye dönmüş ve orada komşumdan boşanmıştı. Çok iyi bir avukat tutmuş ve komşum kendini hayatında ikinci kez mali bakımdan mahvolmuş durumda bulmuştu. Yatını satmış ve servetinin düştüğü durumu daha gerçekçi bir şekilde yansıtan küçük bir motorlu tekne almıştı. Ama kadın, muazzam bir servete sahip olduğu aşikâr bir İngiliz soylusuyla evlenince, oğlu kendini babasının yanında bulmuştu, çünkü annesi, komşumun ilk evliliğinden olan çocukları ikinci evliliğinde ona nasıl engel oluşturdukları, aynı şekilde bu küçük oğlanın da kendi ikinci evliliğine mani olduğunu görmüştü. Bu son ayrıntıda, kadının, dürüstlüğe demeyelim de, belirli bir tutarlılığa sahip olduğunun kanıtını görmek mümkündü.

Gemi batınca o kadar çok şey kayboluyor ki, dedi komşum. Geride kalanlar yalnızca kırık dökük parçalar, sahip çıkmazsan

deniz onları da alır götürür. Yine de, dedi, ben aşka inanıyorum. Aşk hemen her şeyi onarır, onaramadığı zaman da acıyı alır. Örneğin, siz, dedi bana – şu anda mutsuzsunuz, ama âşık olsaydınız bu mutsuzluk kalmazdı. Orada öylece otururken yine mama iskemlelerindeki oğullarımı ve üzüntülerinin topu onlara sihirli bir şekilde geri getirdiğini nasıl keşfettiklerini düşündüm. Tam o sırada, uçak karanlıkta hafifçe aşağı doğru atıldı ilk kez. Hoparlörden bir ses konuşmaya başladı; hostesler bir aşağı bir yukarı seğirtip insanları yerlerine yönlendirmeye başladılar. Komşum telefon numaramı sordu: Ben Atina'dayken belki birlikte bir yemek yerdik.

Komşumun ikinci evliliğinin öyküsü beni hâlâ tatmin etmiyordu. Nesneliliği eksikti; aşırılıklara fazlaca dayanıyordu ve bu aşırılıklara yüklediği ahlaki nitelikler çoğunlukla doğru değildi. Bir kere, bir çocuğu kıskanmak, ilgili herkes için çok acı verici de olsa, yanlış değildi. Bazı anahtar olgulara inanmadığımı görüyordum: Örneğin karısının, oğlunu mahzene kilitlemesine. Ayrıca, kadının güzelliği konusunda da tam ikna olmuş değildim, bu da bana kötüye kullanılmış gibi görünüyordu. Kıskanmak yanlış değilse, güzel olmak da pek tabii ki yanlış olmazdı: Yanlış olan, anlatıcının, uydurma bahanelerle o güzelliği deyim yerindeyse çalmasıydı. Gerçek, olumlu ile olumsuzun sonsuz dengesi olarak tanımlanabilir, ama bu öyküde iki uç birbirinden kopmuştu ve her birine bağımsız, düşmanca kimlikler verilmişti. Anlatı hep bazı insanları –anlatıcısı ve çocuklarını– iyi bir ışıkta gösteriyor, öte yandan kadın ancak kendini daha da pislığe batırması gerektiğinde öyküye dahil ediliyordu. Örneğin anlatıcının ilk karısıyla tekrar gizli gizli ilişki kurmaya çalışmasına olumlu ve anlayışla bakılıyor ama ikinci karısının hissettiği –şimdi artık iyi bir nedeni olduğunu bildiğimiz– güvensizlik tasavvur edilemeyecek bir suç gibi karşılanıyordu. Bunun tek istisnası, anlatıcının sıkıcı, kasırgazede kayınvalidesi ve kayınpederiydi. Bu acımsı tatlı ayrıntıda olumluyla olumsuz dengely muhafaza etmişlerdi. Ancak diğer bakımlardan, gerçeğin, anlatıcının galip gelme arzusuna kurban edildiği bir öyküdü bu.

Komşum güldü ve muhtemelen haklı olduğumu söyledi. Benim annemle babam bütün ömürleri boyunca kavga ettiler, dedi, ve hiçbirini hiçbir zaman galip gelmedi. Ama hiçbirini kaçırıp gitmedi de. Ağabeyim beş kere evlendi, dedi, ama Noel gecesi Zürih'teki dairesinde oturup parasını sayar ve peynirli sandviç yer. Doğruyu

söyleyin, dedim: Oğlunuzu gerçekten de mahzene kilitledi mi? Başını öne eğdi.

“Hep inkâr etti” dedi. “Onun başını belaya sokmak için Takis’in kendini mahzene kilitlediğini iddia etti.”

Ama kabul ediyorum, dedi, Atina’ya gitmemi istemesi mantıksız değildi. Komşum bana öykünün tümünü anlatmamıştı – aslında karısının annesi hastalanmıştı. Çok ciddi bir olay değildi, ama anakaradaki hastaneye yatırılması gerekiyordu ve karısının Yunancası o kadar da iyi değildi, ama komşum karısıyla kayınpederinin birlikte idare edebileceklerini düşünmüştü. Demek ki kayınpederin ayrılırken ettiği sözler, ilk anlattığı haline göre daha farklı anlamlar taşıyordu. Hoparlörden gelen sesin bizden istediğine uygun olarak emniyet kemerlerimizi bağlamıştık zaten, sarsılarak hızla aşağı inerken oradaki ışıkları ilk kez gördüm, karanlığın içinde yükselip alçalan kocaman bir ışık ormanı.

O günlerde her an çocuklarımla ilgili endişe içindeydim, dedi komşum. Neye ihtiyacım olduğunu veya karımın neye ihtiyacı olduğunu düşünemiyordum; çocuklarımla bana daha çok ihtiyaçları olduğunu düşünüyordum. Komşumun sözleri bana son birkaç saat boyunca pek tabii ortalarda görünmemiş olan oksijen maskelerini hatırlattı. Oksijen maskelerinin, onlara hiç ihtiyaç duyulmayacağına dair sessiz bir anlaşma sonucunda bize sağlanmış olmasının bir tür karşılıklı sinizm olduğunu söyledim. Komşum bunun hayatın birçok alanında geçerli olduğunu gördüğünü, ama yine de kişisel beklentilerde ortalamalar yasasına bağımlı kalmanın hiçbir yarar sağlamayacağını söyledi.